

1.

Gospođa Anderson bila je mrtva.

Ništa spektakularno, jednostavno starost — jedne noći otišla je u krevet i više se nije probudila. Kažu da je to spokojna i dostojanstvena smrt, što pretpostavljam da je istina, no tri dana koja su bila potrebna da netko primijeti kako je već neko vrijeme nije vidio, najvećim su dijelom uklonili dostojanstvo iz te situacije. Njena je kćer naposljetku navratila da provjeri što je s njom, i pronašla njeno truplo, koje je već tri dana trunulo, i smrdjelo poput životinje pregažene na cesti. Pritom najgori dio uopće nije bila trulež, nego ta tri dana — tri cijela dana prije nego što se itko sjetio reći »Čekaj malo, gdje je ona stara gospođa koja živi dolje kraj kanala?« U tome nema baš mnogo dostojanstva.

No spokojna? To sigurno. Prema mrtvozorniku, umrla je tiho u snu, tridesetog kolovoza, što znači da je umrla dva dana prije nego što je nešto Jebu Jolleyu iščupalo utrobu i ostavilo ga u lokvi iza praonice rublja. Tada to još nismo mogli znati, ali to je gospođu Anderson učinilo posljednjom osobom u okrugu Clayton koja je umrla prirodnom smrću u idućih gotovo šest mjeseci. Ostalih se dočepao claytonski ubojica.

Zapravo, većine. Svih osim jednoga.

Mi smo tijelo gospođe Anderson dobili u subotu, drugog rujna, nakon što je mrtvozornik obavio svoje — to jest, valjda bih trebao reći da su tijelo dobile moja mama i teta Margaret, ne ja. One vode pogrebno poduzeće, ja imam samo petnaest godina. Gotovo cijeli taj dan proveo sam u gradu, promatrajući kako policija čisti ono što je ostalo od Jeba, i vratio se kući taman kada je sunce počelo zalaziti. Ušuljao sam se na stražnji ulaz, za slučaj da mi je mama negdje kod prednjeg. Nju nisam htio vidjeti.

Iza još nije bilo nikoga, samo ja i tijelo gospođe Anderson. Ležalo je na stolu savršeno mirno, pod plavom plahtom. Smrdjelo je na pokvareno meso i sprej protiv kukaca, a samotni ventilator koji se glasno vrtio iznad moje glave nije previše pomagao. Tiho sam oprao ruke, pitajući se koliko imam vremena, i nježno dotaknuo truplo. Stara koža bila mi je najdraža — suha i naborana, teksture starog papira. Mrtvozornik nije baš očistio tijelo kako treba, vjerojatno zato što su imali pune ruke posla s Jebom, no po smradu sam zaključio da su barem ubili kukce. Nakon tri dana na ljetnoj vrućini, najvjerojatnije ih je bilo mnogo.

Odjednom su se širom otvorila vrata prednjeg dijela mrtvačnice i ušla je žena odjevena poput kirurga, u zelenim gumenim rukavicama i s maskom na licu. Skamenio sam se, mislio sam da je moja mama, no žena me samo okrnula pogledom i otišla do radnog pulta.

»Zdravo Johne«, rekla je skupljajući nekoliko sterilnih krpa. To nije bila moja mama, nego njena sestra Margaret — bile su bližanke, i kada su nosile maske, jedva sam ih razlikovao. Doduše Margaretin glas bio je malo svjetliji, malo energičniji. Shvatio sam da je razlog za to bio što se nikada nije udavala.

»Zdravo, Margaret.« Odmaknuo sam se korak natrag.

»Ron postaje sve ljeniji«, rekla je uzimajući sprej za dezinfekciju. »Nije ju ni oprao, samo je proglasio prirodnu smrt i poslao je ovamo. Gospođa Anderson zaslužuje bolje.« Okrenula se da me pogleda. »Hoćeš li samo stajati tu ili ćeš mi pomoći?«

»Oprosti.«

»Operi ruke.«

Nestrpljivo sam zasukao rukave i vratio se do umivaonika.

»Iskreno«, nastavila je, »uopće mi nije jasno što oni uopće rade, ondje u uredu mrtvozornika. Nije da su prezaposleni — mi jedva da imamo posla.«

»Umro je Jeb Jolley«, rekao sam, brišući ruke. »Našli su ga jutros iza praonice rublja.«

»Automehaničar?« upitala je Margaret, spustivši glas. »To je užasno. Bio je mlađi od mene. Što se dogodilo?«

»Ubijen je«, rekao sam, i skinuo masku i pregaču s kuke na zidu. »Prvo su mislili da je možda bio divlji pas, ali utroba mu je bila nekako složena na hrpu.«

»To je užasno«, ponovila je Margaret.

»Pa ti inače brineš što nemamo posla«, rekao sam. »Dva mrtvaca u jednom vikendu, eto zarade.«

»S time se nemoj ni šaliti, John«, rekla je, gledajući me mrko. »Smrt je nešto jako tužno, čak i kada ti otplaćuje hipoteku. Spreman?«

»Da.«

»Ispruži joj ruku.«

Uzeo sam desnu ruku trupla i ispravio je. *Rigor mortis* učini da tijelo postane toliko kruto, da su pokreti jedva mogući, ali to traje samo otprilike dan i pol, a ovo je bilo mrtvo već toliko dugo da su se mišići opet opustili. Iako je koža bila poput papira, meso ispod bilo je mekano, kao tijesto. Margaret je ruku poprskala sredstvom za dezinfekciju i počela je nježno brisati krpom.

Čak i kada mrtvozornik obavi svoj posao i opere tijelo, mi ga uvijek još jednom operemo prije nego što počnemo. Balzamiranje je dugotrajan proces, velik i vrlo precizan posao, i tijelo za početak mora biti doista čisto.

»Ovo stvarno smrdi«, rekao sam.

»Ona.«

»Ona stvarno smrdi«, rekao sam. Mama i Margaret bile su nepokolebljive u svom zahtjevu da se s pokojnicima ophodimo s poštovanjem, ali za to je sad bilo malčice prekasno. To više nije bio čovjek. To je bilo samo tijelo. Predmet.

»Zaista zaudara«, rekla je Margaret. »Jadna žena. Da ju je barem netko ranije našao.« Pogledala je gore prema ventilatoru koji se vrtio iza svoje rešetke u stropu. »Nadajmo se da nam neće pregorjeti noćas.« Margaret je to govorila svaki put prije balzamiranja, kao svetu mantru. Ventilator je nastavio škripiti nad našim glavama.

»Noga«, rekla je. Otišao sam do drugog kraja stola i povukao za stopalo da izravnam nogu, a Margaret ju je pošpricala sredstvom za dezinfekciju. »Okreni glavu.« I dalje držeći stopalo u rukama zaštićenim zelenim gumenim rukavicama, okrenuo sam se i zabuljio u zid, dok je Margaret podigla plahtu da opere bedra. »Barem će jedna dobra stvar proizaći iz svega ovoga«, rekla je. »Možeš se kladiti da će svaka udovica u cijelom okrugu danas ili sutra dobiti posjet. Svatko tko čuje za gospođu Anderson odmah će otići ravno svojoj majci, samo da provjeri. Druga noga.«

Htio sam reći da će svatko tko čuje za Jeba odmah pohitati do svog automehaničara, ali Margaret nije baš voljela takve šale.

Napredovali smo po tijelu, s noge na ruku, s ruke na torzo, s torza na glavu, dok nije sve bilo izribano i dezinficirano. Soba je mirisala na smrt i sapun. Margaret je krpe bacila u kantu za prljavo rublje i počela uzimati sredstva za balzamiranje.

Pomagao sam mami i Margaret u mrtvačnici još od malih nogu, još od prije nego je tata otišao. Prvi posao koji sam preuzeo bilo je čišćenje kapelice: skupljanje programa, pražnjenje pepeljara, usisavanje poda te drugi sitni poslovi koje je šestogodišnjak u stanju samostalno obaviti. Kako sam rastao, dobivao sam sve veće poslove, ali u stvarno *cool* stvarima — balzamiranju — nisam smio pomagati dok nisam navršio dvanaest godina. Balzamiranje je poput... ne znam kako bih to opisao. Poput igranja s ogromnom lutkom; odijevaš je, kupaš, a možeš je i otvoriti da vidiš što je unutra. Kad mi je bilo osam godina, jednom sam vireći kroz odškrinuta vrata gledao mamu kako to radi. Zanimalo me u čemu je ta velika tajna. Ne vjerujem da je išta povezala kada sam idući tjedan rasporio svog plišanog medu.

Margaret mi je pružila komad vate i ja sam joj ga držao dok je pažljivo umetala malene pramenove pod vjeđe leša. Oči su se počinjale povlačiti, sahnuti od gubitka vlage, a s pomoću vate može

se zadržati pravi oblik tako da dobro izgleda poslije u otvorenom sanduku. Također pomaže i da vjeđe ostanu zatvorene, no Margaret je ionako uvijek dodavala malo kreme, za svaki slučaj, kako bi se vlaga zadržala i oči ostale sklopljene.

»Johne, dodaš mi molim te pištolj za upucavanje igala?« zamolila je, i ja sam brzo odložio vatu i uzeo pištolj s malog metalnog stolića u kutu. To je dugačka metalna cijev s dva prstena sa strane u koje se umetnu prsti, izgleda poput šprice.

»Mogu li ja ovaj put?«

»Naravno«, rekla je odigavši mrtvačev obraz i gornju usnu.
»Evo, tu.«

Nježno sam prislonio pištolj na njeno zubno meso i pritisnuo. Pištolj je zabio malenu iglu u kost. Zubi su bili dugački i žuti. Nakon još jedne igle u donju vilicu, provukli smo žicu kroz obje i ufitiljili je, tako da usta ostanu čvrsto zatvorena. Margaret je još nanijela malo ljepila na komad plastike veličine i oblika kore na kriški naranče i stavila joj ga u usta, kako bi sigurno ostala zatvorena.

Kada smo završili s licem, pažljivo smo namjestili tijelo u pravu »mrtva sam« pozu, opruženih nogu i ruku prekrivenih na prsima. Kada formalin uđe u mišiće, zgrče se i postanu kruti. Zato se najprije moraju posložiti udovi, tako da obitelj pokojnika na sprovodu ne mora gledati deformirano tijelo.

»Drži joj glavu«, rekla je Margaret, a ja sam poslušno položio ruke s jedne i druge strane leševe glave i čvrsto je držao. Margaret je kratko nešto pipala prstima iznad desne ključne kosti, zatim povukla dugačak, plitak rez u udubini staričina vrata. Kada se zareže mrtvo tijelo, nema skoro nimalo krvi. Zato što srce ne radi, nema krvnog tlaka i gravitacija svu krv u tijelu povuče dolje u leđa. Kako je ovo bilo mrtvo dulje nego što je obično slučaj, prsa su bila mlohava i prazna, a leđa gotovo ljubičasta, poput goleme modrice. Margaret je malom metalnom kukom posegnula u otvor i izvukla dvije velike žile — zapravo, da budemo potpuno precizni, jednu venu i jednu arteriju — i obje podvezala uzicom. Žile su bile ljubičaste i glatke, dvije tamne petljice koje su sezale nekoliko centimetara van tijela i ponovno se vraćale unutra. Margaret se okrenula da pripremi pumpu.

Većina ljudi ne zna koliko se raznih kemikalija koristi pri balzamiranju, no prva stvar koja čovjeku upadne u oči nije koliko ih je, nego u koliko su različitih boja. Formaldehid, sredstva protiv grušanja krvi, sredstva za spaljivanje rana, baktericidna sredstva, korektori itd. — svaka je boca druge jarke boje, poput voćnih sokova. Polica s kemikalijama za balzamiranje podsjeća na preljeve za sladoled svih mogućih okusa. Margaret je kemikalije birala pomno, kao da bira sastojke za juhu. Nisu za svako tijelo potrebne sve kemikalije, i smisliti pravi recept za određeno truplo istodobno je umjetnost i znanost. Dok se ona bavila time, ja sam spustio glavu i uzeo skalpel. Nisu mi uvijek dopuštale da režem, no ako bih to učinio dok ne gledaju, obično je prolazilo bez veće frke. Dobro sam to radio, zato mi je i prolazilo.

Kroz arteriju koju je Margaret izvukla, u tijelo se upumpa kemijski koktel koji je upravo spravljala; dok se tijelo puni, tjelesne tekućine kao što su krv i voda bivaju istisnute iz tijela i istječu iz izvučene vene u odvodnu cijev, pa u odvod u podu. Bio sam iznenađen kada sam doznao da sve jednostavno odlazi u kanalizaciju, ali kad malo bolje razmisliš — a kamo drugamo? Nije to ništa gore od bilo čega drugog dolje. Čvrsto sam držao arteriju i polako je zarezao, pazići da je ne prerežem. Kad je rez bio gotov, uzeo sam kaniću — zakrivljenu metalnu cjevčicu — i tanji kraj umetnuo u otvor. Arterija je bila gumasta, poput tankog šlauha, i prekrivena tankim nitima mišićnog tkiva i kapilara. Nježno sam odložio metalnu cjevčicu na prsa, načinio jednak rez na veni, pa u nju umetnuo odvodnu cijev spojenu s velikim kolutom prozirnog plastičnog crijeva koje je poput zmije vijugalo do odvoda u podu. Zategnuo sam uzice koje je Margaret bila svezala oko dviju žila i tako ih hermetički zatvorio.

»Ovo dobro izgleda«, rekla je Margaret i dogurala pumpu do stola. Imala je kotačice da nam ne bi smetala kad je ne koristimo, no sada je zauzimala počasno mjesto nasred sobe, dok je Margaret glavno crijevo spajala s kanilom koju sam umetnuo u arteriju. Kratko je provjeravala kako sam zatvorio žile, kimnula u znak odobravanja i u spremnik na vrhu pumpe ulila prvu kemikaliju, sredstvo jarko narančaste boje za razbijanje krvnih ugrušaka. Pritisnula je tipku i pumpa je uz trzaj pospano proradila. Zvučala je sinkopirano

poput pravog srca. Margaret ju je pažljivo promatrala petljajući oko dugmadi kojima se reguliraju tlak i brzina. Tlak u tijelu brzo se normalizirao i uskoro je tamna, gusta krv počela otjecati u kanalizaciju.

»Kako je u školi?« pitala je Margaret, skidajući gumenu rukavicu s jedne ruke da se počese po glavi.

»Tek je počela, prije nekoliko dana«, rekao sam. »U prvome tjednu nikada se ne događa ništa osobito.«

»Ali to ti je prvi tjedan srednje škole«, rekla je Margaret. »To je prilično uzbudljivo, zar nije?«

»Pa i ne baš«, rekao sam.

Sredstvo za rastvaranje krvnih ugrušaka bilo je pri kraju, pa je Margaret u pumpu ulila svijetloplavo sredstvo koje žile priprema za formalin. Sjela je. »Jesi li upoznao neke nove prijatelje?«

»O da«, rekao sam, »preko ljeta se u grad doselila cijela jedna nova škola ljudi, tako da sada nekim čudom više nisam ograničen na one ljude koje poznajem još od vrtića. A ti novi su, naravno, odmah pohrlili upoznati se s čudakom. Bilo je super«.

»Ne bi smio sam sebe tako ismijavati«, rekla je.

»Zapravo sam ismijavao tebe.«

»Ni to ne bi smio činiti«, rekla je Margaret. Pritom sam joj u očima vidio da se blago smiješi. Ponovno je ustala i dolila kemikalije u pumpu. Sada, kada su prve dvije kemikalije već prolazile kroz tijelo, počela je miješati pravi koktel za balzamiranje — vlažnu kremu i omekšivač vode, da spriječe oticanje tkiva; konzervanse i baktericidna sredstva da održe tijelo u dobrom stanju (tj. najboljem mogućem, u tom stadiju raspadanja), i boju, da tijelo dobije malo rumenila i životniji izgled. Ključnu ulogu pritom, naravno, igra formaldehid, jak otrov koji ubije sve u tijelu, očvrstne mišiće, konzervira organe i općenito zapravo obavi sav posao »balzamiranja« tijela. Margaret je dodala poveliku dozu formaldehida, a potom gusto, zeleno, mirisno sredstvo koje je trebalo ubiti prodoran smrad. Spremnik pumpe sada je bio pun guste uskovitlane mase jarke boje i podsjećao me na spremnike automata za ledeni sok kakvi često stoje na benzinskim crpkama. Margaret je spustila poklopac i izvela me na stražnja vrata. Ventilator nije bio dovoljno pouzdan da bismo

riskirali ostati u prostoriji s toliko formaldehida. Vani je bio pao mrak, i grad je gotovo potpuno utihnuo. Sjeo sam na stubu, a Margaret se naslonila na zid i gledala unutra kroz otvorena vrata, za slučaj da nešto krene po zlu.

»Jesi li već dobio kakvu domaću zadaću?« pitala je.

»Moram preko vikenda pročitati uvode gotovo svih udžbenika, što naravno svaki učenik uvijek učini, i moram napisati referat iz povijesti.«

Margaret me pogledala pokušavajući djelovati opušteno, no usne su joj bile čvrsto stisnute i počela je treptati. Dobro sam je poznavao i znao sam kako to znači da je nešto muči.

»Na neku zadanu temu?« upitala je.

Potrudio sam se izgledati ravnodušno. »Važne osobe američke povijesti.«

»Dakle... George Washington? Ili možda Lincoln?«

»Već sam ga napisao.«

»Super«, rekla je, neiskreno. Šutjela je još trenutak, i onda se prestala pretvarati. »Moram li pogađati ili ćeš mi reći o kojem si od svojih psihopata pisao?«

»Nisu to >moji< psihopati.«

»Johne...«

»Dennis Rader«, rekao sam, gledajući van na ulicu. »Uhvatili su ga tek prije nekoliko godina, pa sam mislio da ta priča ima lijepu malu notu aktualnosti.«

»Johne, Dennis Rader je poznat kao VMU manijak. On je ubojica. Trebao si pisati o nekoj velikoj povijesnoj ličnosti, a ne o...«

»Profesor je rekao da pišemo o nekoj važnoj osobi, ne o velikoj, tako da i zločinci dolaze u obzir«, rekao sam. »Čak je predložio Johna Wilkesa Bootha kao jednu od mogućnosti.«

»Postoji velika razlika između politički motiviranog atentatora i serijskog ubojice.«

»Znam«, rekao sam, okrenuvši se prema njoj. »Zato sam ga i odabrao.«